

ság érvényesülésének, de csak akkor, ha maga jogelv keretében ez lehetséges és semmi esetre sem teheti túl magát a bírón ezen a címen az alkalmazandó szerződési, szokásjogi vagy általános jogelven nyugvó rendelkezésen. Ezzel szemben az *ex aequo et bono* alapon eljáró bíróság a kapott felhatalmazáshoz képest túlteszi magát a különben alkalmazandó jogszabályon.

Amint az egyes nemzeti jogrendszerek egymásra hatnak és hasonló intézményeket fejlesztenek ki, épügy van kölcsönhatás a nemzetközi és az egyes beljogok között. A kapcsolatot az általános jogelvek teremtik meg, mert bennük jut különösen kifejezésre mindaz, ami a jogot minden társadalmi és társasági élet rendező tényezőjévé avatja.

Lemondás az igazgatósági tagságról.

Irta: dr. Oppler Emil.

Ifj. dr. Nagy Dezső e lap utolsó számában megjelent szép cikkének konklúzióival nem értek egyet. Legyen szabad ezért érdekes fejtegetéseihez néhány észrevételt fűznöm.

A cikkiró kívánatosnak, egyenesen szükségesnek mondja az igazgatósági tagságról való lemondás és cégjegyzéki törlés lehetőségének szigorú törvényi korlátozását.

Mindenekelőtt meg kell állapítanom, hogy 1873—74-ben megszerkesztett kereskedelmi törvényünk ezt a jogviszonyt szigorúbban és részletesebben tárgyalja nemcsak az akkori német, francia, angol, osztrák és olasz törvéynél, hanem a mi 1873-ban törvénybe öntött lemondási korlátozásunk ma is egyedül áll és meghaladja megkötés dolgában az összes nyugati részvényjogok, így különösen az 1929. évi angol companies act, az 1937. július 1-én hatálybalépett svájci részvénytörvény és az 1897. évi, valamint az idei új német birodalmi részvényjog rendelkezéseit.

Csodálatosképpen nálunk már 64 év előtt mindazok az agyályok és megfontolások, amelyeknek *Nagy Dezső* kifejezést ad, — hangot és egyúttal cáfolatot is nyertek. Csodálatosnak mondom ezt, mert abban az időben hazánkban a lakosság 90 % -a még az ős foglalkozásokat űzte, — a kereskedelem és kereskedelmi szokás valóban fejletlen, a hiteljogtudomány és -irodalom legjobb esetben a gyermekcipőkben járt. Találón jegyzi meg a kereskedelmi törvénytervezet szerzője: *dr. Apáthy István* az általános indokolás végén:¹⁾ „Ha a tervezet indokolása néhol bővebbre terjed, mint ezt a hasonló munkák rendeltetése által ki-

¹⁾ A magyar kereskedelmi törvényjavaslat. Budapest, 1873., 17. lap.

jelölt korlátok megengedik, ennek oka azon körülményben keresendő, hogy nálunk a tudomány nem egyengette meg e tért a törvényhozás részére; az indokolásnak tehát legalább részben azon feladat megoldásába is kellett bocsátkozni, melyet másutt a tudomány vett át a törvényhozás könnyebbségére.“

Ami már most *dr. Nagy Dezső* elméleti fejtegetéseinek kiinduló pontját: a társaság és igazgatósági tagjai közötti jogviszonyt illeti, — úgy szükségtelen későbbi, idegen törvényhozássoknál analógiát keresnünk. A *tervezet* még világosabban szól, mint a 11 évvel későbbi német törvény, amidőn *indokolásában* a következőket mondja:²⁾

„Sem az igazgatósági tagok számának, sem azoknak mikénti választásának meghatározása, a tervezetbe fel nem vétetett, mire főleg azon körülmény szolgált indokul, hogy a tervezet az igazgatóság és a társaság közt létező jogviszonyt *meghatalmazásnak* tekinti, melynek legtermészetesebb alapját az érdekeltek megállapodása képezi. Az e részbeni megállapodás az alapszabályok kiegészítő részét képezi ugyan, tehát a közgyűlés hatáskörébe tartozik; mindazonáltal a tervezet következő cikke, nem zárja ki azt, hogy az első igazgatóságot az alapítók válasszák meg; ily esetben azonban a sanctio a közgyűlésé marad, mely a történt megállapodást, hozzájárulása által, ismeri el érvényesnek a társaságra nézve.

A társaság és az igazgatóság közt létező meghatalmazási viszonyból következik, hogy a *megbízást*, mellyel az igazgatóság felruháztatik, a közgyűlés, mint a társaság összakarata, bármikor visszavonhatja. Valamint azonban a meghatalmazási viszonytól általában, úgy a jelen esetben is az egyoldalú visszavonás nem lehet sérelmére azon igényeknek, melyeket a kötött szerződés az igazgatóság részére megállapít; ez igények tehát elmozdítás esetében a társaság által kielégítendőek lesznek.“

Továbbá a törvény 193. §-a is úgy szól, hogy a társaság képviselőivel „*más meghatalmazottak*“ is megbízhatók, — tehát az igazgatósági tagok meghatalmazottak a mi törvényünk világos szavai szerint is.

Egyébként nem lesz érdektelen a tervezet tárgyalására egybehívott értekezlet jegyzőkönyve vonatkozó részének feltárása. A törvényjavaslat részletes tárgyalására és megszövegezésére vegyes bizottságot hívott össze a miniszter, amelyben a képviselőház néhány tagja, a törvényelőkészítő bizottság néhány tagja, a felsőbiróságok, a pesti ügyvédség, a kereskedelmi és iparkamara, az országos iparegylet, valamint a kereskedelmi miniszterium, az igazságügyminiszterium, a pénzügyminiszterium képviselői, a horvát-szlavón kormány kiküldöttje s a javaslat

²⁾ Idézett munka 269. és 270. lap.

szerzője, *Apáthy István* egyetemi tanár foglaltak helyet. A részvénytársulatokról szóló rész előadója *dr. Schnierer Gyula* osztálytanácsos volt. A jegyzőkönyv nem tartalmazza a felszólalásokat, hanem csak azok lényegét, a határozatokat és a végleges szöveget (amely csaknem változatlanul vált törvénnyé). Kivonatolás és magyarázat helyett egyszerűen az 1874. január 24.-iki ülés jegyzőkönyvének idevágó részét szószerint idézem:³⁾

„Az igazgatóság felelősségét tárgyzó s a múlt ülésben elfogadott határozatok kapcsán előadó a tervezet szerzőjével egyetértőleg következő új cikket ajánlja:

„A felelőség az igazgatóság határozataiért és intézkedéseiért azon tagot nem terheli, ki a határozat vagy intézkedés ellen, mielőtt arról tudomást nyert, tiltakozik és ebbeli tiltakozásáról a felügyelőbizottságot értesíti.“

Azon szigorú felelőséget figyelembe véve, mellyel jelen törvényjavaslat az igazgatóságot terheli, szükségesnek látszott egyrészt az igazgatóság egyes tagjaira eső felelőséget körvonalozni, másrészt lehetőséget nyújtani arra, hogy a hozandó törvény- vagy alapszabályellenes határozatot ellenző, de majorizált igazgatósági tag az egyetemleges felelőség alól szabadulhasson. S mivel e tekintetben nem vétethetett elegendő méntéségi okul azon körülmény, hogy az illető a kérdéses határozat ellen szavazott, mert fennmaradt annak lehetősége, hogy később a határozatban megnyugodott s annak előnyeiben részesült: azért volt elkerülhetetlen a tiltakozást és annak a felügyelő bizottsággal való közlését nyíltan kikötni.

Kérdés tétetvén azon igazgatósági tagokra nézve, kik az ülésben részt nem vettek, — válaszoltatott, hogy az esetben, ha a kérdéses határozat tudomásukra nem jutott, a felelőségtől mentesek, kötelesek azonban, mielőtt arról tudomást nyertek, tiltakozásukat kijelenteni.

Azon további észrevétel is tétetvén, hogy világosan ki volna emelendő, miszerint jelen cikk intézkedése is csupán törvény- vagy alapszabályellenes határozatok tekintetében áll: megjegyeztetett, hogy ezen ajánlott cikk közvetlen összeköttetésbe hozatván a tervezet módosított 226. cikkével, ezirányban kétségnek nem igen lehet helye.

Az előadottak alapján az új cikk elfogadtatott és a szerkesztőbizottság annak a 226. cikk után leendő elhelyezésére utasítottatott.

Előadó indítványt tesz következő további új cikk felvételére:

³⁾ Kereskedelmi törvényjavaslat és a tárgyalására egybehívott értekezlet jegyzőkönyvei. Közreadja Kilényi Hugó osztálytanácsos, az értekezlet jegyzője. 189. és 190. l. Budapest, 1875. Löwinger.

„Ha az igazgatósági tagok száma a határozatképességre alapszabályilag megkívánt számig csökken, az igazgatóság tagjai jogérvényesen csak a közgyűlésen mondhatnak le.“

Ez intézkedés szükségét azzal indokolja, hogy kedvezőtlen viszonyok beálltával, vagy midőn az igazgatóságnak félnie kellett, hogy hibáinak következményei reája visszaesnek, a tapasztalat szerint gyakran megesett, miszerint az egész igazgatóság visszalépett és magára hagyta a veszendőnek indult társulatot. Ez ellen óvszert kell keresni, mert a társulatot képviselő és igazgatás nélkül nem lehet hagyni.

A célzott intézkedés ellen felhozott, hogy az igazgatóság megbízatását a közgyűléstől nyervén, tagjainak egyáltalán meg nem engedhető, hogy addig visszalépjének, míg a közgyűlés által ezen megbízatás alól fel nem mentettek. Nem is mutatkozik ez túlságos korlátozásnak, mert az igazgatóságnak mindig módjában lesz — ha ezt szükségesnek látná — a közgyűlés egybehívását kieszközölni. Igazságtalan továbbá az ajánlott intézkedés, mert az igazgatóság előbb kilépő tagjai ezt szabadon tehetik, míg a később kilépni óhajtok, midőn az igazgatóság határozatképessége már kockáztatva van, sokkal kedvezőtlenebb helyzetbe jutnak és akarataik ellenére, talán érzékeny kárukkal maradásra kényszerítetnek.

Ez igazságtalanság mellőzésére többféle indítványok tettek és egyrésztől javasoltatott, hogy az igazgatóság tagjainak engedtesék ugyan meg a kilépés, mondassék azonban ki, hogy mindaddig, míg a közgyűléstől felmentést nem nyernek, felelősök maradnak és letett részvényeik ki nem adatnak; — másrésztől kívántatott, hogy az igazgatóság tagjai közgyűlésen kívül csak akkor mondhassanak le, ha a többi tagok — kik legjobban lesznek képesek megítélni, vajjon a lemondás valóságos kényszerokból történik-e — ehhez beleegyezésüket adják.

Mindezen ellenvetésekre válaszoltatott, hogy nem lehet föltétlenül kizárni az igazgatóság tagjaira nézve a közgyűlésen kívül való lemondás lehetőségét. Betegség, lakhelyének megváltoztatása és más rögtön beállott viszonyok lehetetlenné tehetik az illetőnek a megmaradást. A közgyűlésnek egybehívása nem az egyes igazgatósági tagtól függ, hanem az egész igazgatóságtól, ez tehát nem könnyíti a szándékolt korlátozás súlyát. Különben minden megbízatási viszony felmondható és a részvénytársulatnak nincs jogában valakit szolgálatába kényszeríteni. A korlátozás csakis annyiban fogadható el, amennyiben visszaélések meggátlására szolgál és a társulati ügyek intézésének szempontjából elkerülhetetlen. A többi tagok beleegyezésétől nem lehet a kilépést függővé tenni, mert különben rosszakarattól valamely igazgatósági tag a legvilágosabb kényszerök mellett is akadályozhatná a másik kilépését. Az igazgatóságból

kivált tagok felelősségét sem lehet a közgyűléstől nyert felmentésig fenntartani, mert az előbbi cikkben természetszerű kifejezést nyert azon elv, hogy oly határozatért, mely az illetőnek tudomására nem jutott, ez felelősséggel nem tartozhatik — hogy pedig a múltra nézve, míg mint igazgatók szerepeltek, felelősek maradnak, az magától értetődik.

Azon javaslatra nézve, hogy a letéteményezett részvények az absolutorium kiadásáig visszatartassanak, megjegyeztettem, hogy midőn a törvény a részvények letéteményezéséről nem gondoskodik, nehéz a letett részvények visszatartásáról intézkedni. Az alapszabályokra kell hagyni a határozatot afölött, kötelesek-e az igazgatóság tagjai egyáltalán részvényeket letéteményezni, s hogy ezen részvények biztosítékként, vagy az illetőknek a társasági üzletben való részvétele bizonyítékaul szolgálnak-e, mely utóbbi esetben semmi alap sem volna található visszatartásukra.

Vitatkozás eredményeül az előadó által ajánlott szöveg változatlanul elfogadtatott.

A megbízási szemlélet mellett és a szervezetjogi reprezentációs elv ellen szól a törvény 183. §-a is, mely szerint az igazgatóság tagjait a közgyűlés bármikor elmozdíthatja. — *Lehmann* nézetem szerint *Nagy* némileg félreérti, vagy gondolatmenetét nem teljesen híven adja vissza. Ajánlom figyelmébe a felhívott munka 250. oldalát.

Nem akarom cáfolni *Renaud* 1870. évben írott, a legtöbb kérdésben rég meghaladott álláspontú művét. Készségesen elismerem, hogy a részvénytársaság igazgatósági tagságában, az *igazgatóság*, mint testületben kétségtelenül szervezetjogi elem is van s az igazgatósági tagság jogköre és jogi minősége eltér a közönséges kereskedelmi meghatalmazottétól.

Am a lemondás és törlés kérdésében ez a különbség sem elméleti, sem gyakorlati szempontból nem ügyszó. Gyakorlati szempontból — és elvégre az élet szempontjából ez a fontos — éppenséggel nem.

A lemondás és törlés kérdése egyrészt, — az igazgatói felelősség kérdése másrészt, — egyáltalán nem fedik egymást. Az igazgatóság felelőssége tárgyában állhatunk a legszigorúbb állásponton, az egyes tag lemondása és törlése kérdésében lehetünk a leggyorsabb és legegyszerűbb eljárás híve. Tovább megyek: Még ha el is fogadom *Nagynak* azt az álláspontját, hogy a határozott időtartamra megválasztott igazgatósági tagot köti ez időpont — akkor sem lehet ez akadálya annak, miképpen idő előtt helyét elhagyja és töröltessék. Akkor is, — a *Nagy-féle* álláspont mellett is — az időelőtti lemondásnak nem lehet a törlés megtagadása a következménye, hanem csak a kártérítés. Kár-

térités akkor, ha nem volt nyomós ok a lemondásra és a lemondás a társulatnak tényleg kárt okozott.

A társulatnak azt az önbíráskodást, hogy maga ítélje meg, vajjon volt-e nyomós ok — nem lehet megadni s a törlés megengedését tetszésétől függővé tenni nem szabad.

De gyakorlati szempontból — eltekintve attól, hogy Isten mentsen meg olyan igazgatói működéstől, amelyet contra voluntatem a törlés megtagadásával kényszerít ki a társaság, ha egyáltalán lehetséges volna a tevékenységre kényszerítés, — ez úgy a részvényesre, mint a társaságra nézve csak káros lehet.

Ha az igazgatósági tag ettől a minőségétől szabadulni akar, a társaság pedig ragaszkodik az alapszabályszerű időtartam kitöltéséhez, — úgy mi fog történni? Az igazgatósági tag tényleg nem működik, az igazgatóság minden olyan határozata ellen, amely felelősséggel jár, tiltakozni fog és ezt a felügyelőbizottságnak bejelenti. (K. T. 191. §.) Erről sem a részvényesek, sem a hitelezők nem értesülnek és ha dekoratív, valamint anyagi bonitású, igazgatóról van szó — már pedig csak az ilyeneket szokták visszatartani — abban a tévhitben élnek, hogy az illető neve és vagyona is felel nekik még mindig az igazgatóság gestiójáért.

Ezért, ha valamilyen reform kívánatos a lemondás és törlés kérdésében, úgy a bírói gyakorlat oly irányú fejlesztése, hogy az igazgatósági tagságról való lemondáshoz az ügyviteli köteletség és pro futuro felelősség azonnali, ex tunc, megszűnését csak akkor fűzze, azaz önvégrehajtó tulajdonsága csak akkor legyen, ha a lemondó mindent elkövetett a lemondás közhírré tétele érdekében; ha az igazgatóság ily irányú vonakodása és mulasztása esetén a lemondást az igazgatósághoz intézett levél keltétől számított 8 napon belül a cégbíróságnál is írásban bejelentette!

Nagy a lemondási jog korlátozása mellett érvül az egyszemélyes igazgatóságot is felhozza. Melléfogás. Éppen az egyszemélyes igazgatóságnál annak folytonosságát semmiféle törvényhozási intézkedéssel biztosítani nem lehet; mert a megszűnés legtermészetesebb módját: a halált — a legjobb törvény sem akadályozhatja meg, sőt a tartamot sem képes meghosszabbítani, mert a jogi Woronoff eljövételét még reménytelenül várjuk.

Azonban szó lehet — és Kuncz Ödön a megüresedés esetére előálló baj orvoslását helyesen ott keresi — szükség esetén ideiglenes igazgatósági tagok — hogy úgy mondjam igazgatósági ügygondnokok — gyors bírói kirendelésének lehetőségéről. Ily irányban kívánatos az újítás.

Végül még egy általános megjegyzést:

Nagy Dezső „a társaság folyamatos vezetése“, a társaság ügyvitelének biztosítása szempontjából erősen túlbecsüli az igazgatósági tag lemondásának jelentőségét. A folyó ügyvitel, a

társaság rendes mindennapi ügykörébe vágó teendők és ügyletek ellátása — az ügyvezetők dolga. Az igazgatóság feladata a határozás a mindennapi ügyvitelt meghaladó ügyletekről, a határozás a társulat ügyvitelének általános irányáról. Ha ez a testület néhány héten át nem is hozhatna ily kérdésekben döntő súlyú határozatokat, ez a társaság mindennapi életfolyamatát éppen nem akasztja — és nem szünteti meg.

JOGALKOTÁS.

Uj jogszabályok.

A kir. Kúria jogegységi tanácsának 90. számú polgári döntvénye (B. K. 258. szám).

A gőzmalmokról szóló 1880:XXXIV. t.-c. 1. §-ában foglalt azt a jogszabályt, amely szerint a kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel működő malmokra a földesúri malomjog nem terjed ki, — a nem gőzerőre, hanem más, de szintén kizárólag gépi erőre berendezett és állandóan ilyen gépi erővel működő malmokra is alkalmazni kell.

A vagyonszállásföldből juttatott ingatlan tulajdonjogának telekkönyvi bekebelezése és ellenértékének jelzálogi biztosítása tárgyában hozott 1937. november 12. napján hatályba lépett 34.000/1937. I. M. számú rendelet (B. K. 257. sz.).

A vagyonszállásföldből juttatott ingatlanok szétjegyzését s a tulajdonjognak az egyes földhözjuttatottak javára bekebelezését és a juttatott ingatlanért járó ellenérték egyidejű jelzálogi biztosítását a telekkönyvi hatóság az illetékes pénzügyigazgatóság megkeresésére rendeli el. A törlesztés módjának feltüntetése helyett csupán arra kell utalni, hogy a törlesztés a mindenkor hatályban lévő jogszabályok szerint történik.

A vagyonszállásföldet a juttatott nevére ujonnan nyitott telekkönyvi betétbe tehermentesen kell a kir. kincstár nevére nyitott átmeneti telekkönyvi betét egyidejű megszüntetésével szétjegyezni. A telekkönyvi hatóság a földhözjuttatottak tulajdonjogának telekkönyvi bekebelezésével egyidejűleg a pénzügyigazgatóság hátraléki kimutataása alapján az ingatlanért járó ellenérték erejéig a jelzálogjog bekebelezését „A m. kir. államkincstár (vagyonszállás-alap)“ javára elrendeli és foganatosítja.

Ha a földrészletet a Földbirtokrendezés Pénzügyi Lebonyolítására Alakult Szövetkezet javára jelzálogjog terheli, a kiosztott földrészletre vonatkozó ujonnan nyitott telekkönyvi betétbe (telekjegyzőkönyvbe) a 4. §. szerint „A magyar kir. államkincstár (vagyonszállás-alap)“ javára bekebelezett jelzálogjog sorszámát követő sorszám